

Bod Pa: lessen van een sjamaan aan de hemelruiter

Bod Pa: lessen van een sjamaan aan de hemelruiter – Over verbinden en verschil maken: een hommage aan Jean-Marie Govaerts

Studiedag georganiseerd door Rapunzel [Leuven, 15 december 2017]

Jasmina Sermijn & Tomas Van Reybrouck

Zoals meestal start de studiedag al een beetje tijdens de treinreis. In de trein ontstaan de eerste ontmoetingen. Er zitten altijd wel enkele mensen die naar trouwe gewoonte tweejaarlijks naar Leuven afzakken om te proeven van wat Rapunzel, een Vlaams opleidingsinstituut, aan nieuws te brengen heeft en om te herverbinden met collega's, vroegere opleiders en opleidingen.

Deze keer belooft het een speciale editie te worden, want Jean-Marie Govaerts geeft als opleider de fakkel door aan zijn jongere collega's. Govaerts is in Vlaanderen een gerespecteerd gezinstherapeut, opleider en auteur en een autoriteit op het gebied van hechting (Govaerts, 2007). Deze studiedag is dan ook een hommage aan een man die doorheen de jaren tal van therapeuten heeft opgeleid en geïnspireerd. In de trein wordt gespeculeerd over de titel van de studiedag: wie is die Bod Pa? Wie is de sjamaan die lessen geeft aan een hemelruiter?

Greet Spingaer, gezinstherapeut en coördinator van Rapunzel, leidt de dag in met een korte vertelling van het verhaal van Bod Pa, een verhaal dat Govaerts vaak gebruikte in zijn lessen. Bod Pa is het hoofdpersonage uit een boek van Anton Quintana (1995). Hij is een sjamaan, maar dan wel een heel vreemde: een mismaakte, blinde en vaak dronken dwerg. Hij wordt

door een stamhoofd in Centraal-Azië ontboden om diens kreupele zoon Perregrin te genezen. Hoewel Bod Pa zich niet erg lijkt te bekommeren om Perregrins been, slaagt hij erin om de jongen mee te nemen in een ontdekkingstocht naar zichzelf en naar het volwassen worden. Perregrin wordt op die manier een pelgrim, wat *zoekende in de ziel* betekent.

Therapeuten in spe helpen zoeken in hun ziel is, aldus Spingaer, een vakmanschap dat Govaerts als een van de besten beheerst. Een vakmanschap, zo blijkt doorheen de dag, dat steunt op twee belangrijke pijlers: verbinden en verschil maken.

Het programma ziet er mooi gevuld uit. Naast de bekende naam van Peter Rober, gezinstherapeut en opleider bij Context, Universitair Psychiatrisch Centrum KU Leuven, wordt het programma vooral ingevuld door oud-opleidingen van de opleidingscentra Kern en Rapunzel. Al deze sprekers kregen op de een of andere manier opleiding van Govaerts.

Na de introductie van Spingaer verschijnt Rober op het toneel. Hij brengt een genuanceerd verhaal over gezinsgeheimen en toont daarbij hoe auto-etnografisch onderzoek – onderzoek waarbij je vertrekt vanuit je eigen levenservaringen – een gepaste methode kan bieden om de complexiteit van gezinsgeheimen beter en minder oordelend te begrijpen. Hij illustreert dat onder meer met het pakkende verhaal van zijn eigen grootvader die tijdens de tweede wereldoorlog in een concentratiekamp verbleef (Rober & Rosenblatt, 2016). Rober weet hiermee op een bijzondere manier het persoonlijke en het wetenschappelijke te combineren.

Helemaal passend bij de spel- en sprookjeswereld van Rapunzel staat na elke lezing de poppenspeler Armand Schreurs geprogrammeerd, die via reflectie en humor de verschillende presentaties met elkaar ver-

---

Bod Pa: lessen van een sjamaan aan de hemelruiter

bindt. Met zijn humor en improviserende spitsvondigheid neemt hij het publiek mee, en al snel wordt er in de hele zaal uitbundig gelachen.

Na de pauze houdt Mieke Hoste, relatie-therapeute verbonden aan Psychiatrisch ziekenhuis te Pittem en opleider bij Rapunzel, een pleidooi voor het belang van spel en 'half-wassenheid'. Zij zet in de verf hoe spel en verbeelding noodzakelijke ingrediënten zijn in volwassen relaties en meer specifiek in partnerrelaties. Hoe kunnen partners elkaar blijven uitnodigen om te spelen en niet vastgeroest te geraken in de ernst van alle dagdagelijkse rollen die ze op zich (moeten) nemen? Hoe kan (aan) geraakt worden en mogen (aan)raken het spel wederkerig maken zonder daarbij het belang van verschil en spanning uit het oog te verliezen? Ze eindigt haar verhaal met de presentatie van een zelfgemaakt filmpje waarin ze toont hoe spel, aanraking, dans en muziek een belangrijke rol kunnen innemen in therapeutische processen. De vele uren werk die Hoste hieraan besteed heeft, vormen naast de inhoud van haar boodschap het beste eerbetoon aan haar leermeester Govaerts. De poppenspeler sluit daarop mooi aan door het speels in de schijnwerpers te plaatsen.

De namiddag biedt verschillende workshops waarin wordt onderzocht hoe de pijlers van verbinden en verschil maken binnen diverse relatievormen en contexten aanwezig zijn. Elk van de sprekers laat op een eigen manier zien hoe hij of zij samen met cliënten beweging kan brengen door veilige verbindingen te creëren, en hoe er verschil nodig is om dynamische groei te laten ontstaan.

Siegrid Degryse, psycholoog en gezins-therapeut werkzaam in het welzijnswerk, vertelt hoe zij in haar werk met mensen die leven in armoede en sociale uitsluiting voortdurend wordt uitgedaagd om te zoe-

ken naar wegen om toch te blijven verbinden.

Bart Heirbaut, maatschappelijk werker, gezinstherapeut, supervisor en opleider bij Rapunzel, zet het belang van vaderschap in de kijker: hoe kunnen wij, als vaak vrouwelijke hulpverleners, afstemmen op de taal van mannen en vaders en hoe kunnen we vaders helpen om beter te verbinden met zichzelf en anderen? Samen zingen is een mooie metafoor om het afstemmen te illustreren, waar de grondtoon voor veiligheid zorgt en de boventonen zorgen dat verschil mag bestaan.

Lieve Wijckmans en Muriel Princen, werkzaam in Ter Wende, een therapeutisch centrum voor jongeren en gezinnen, illustreren aan de hand van twee casussen hoe ze met ernstige trauma's omgaan. Geïnspireerd door de ideeën van Govaerts over hechting en de aanpak van het gewelddoos verzet, helpen ze gezinnen om hun relaties met de buitenwereld en de hulpverlening te verbeteren. Ze eindigen hun workshop met een pleidooi voor zelfzorg voor de hulpverleners die met deze complexe problematiek te maken hebben.

Als verslaggevers hebben we helaas niet alle workshops kunnen volgen maar om iedereen recht te doen, vermelden we nog graag de workshops van Katrien De Koster over systemische perspectieven op grensoverschrijdend gedrag en van Inge Vanderstraete over emotionele groei bij relationeel gekwetste kinderen.

Na de workshops is het tijd voor het dubbelinterview. Luc Declercq, psycholoog, gestalttherapeut en opleider bij Rapunzel, nodigt Jean-Marie Govaerts en diens zoon Pieter uit op het podium. Er ontstaat tussen deze drie mannen een warme dialoog over vader-zoonrelaties, over hoe stilzwijgen en weinig woorden soms een krachtig vertrouwen uitstralen, over hoe verschil maken en verdragen

Bod Pa: lessen van een sjamaan aan de hemelruiter

nodig is om eigenheid te kunnen ontwikkelen en hoe eigenheid ook verbinding kan bevorderen. Jean-Marie houdt daarbij een pleidooi voor wat hij noemt de rijkdom van de mannelijke doe-liefde. Ook het belang van een partner en moeder en een gezin wordt daarbij niet uit het oog verloren. Jean-Marie plaatst in dit interview zijn vrouw Magda alsook zijn beide dochters in het licht.

De dag wordt afgesloten met een lied van Jan Umans, kinder- en jeugdpsychiater, speciaal geschreven voor zijn leermeester. Er volgen nog speeches en woorden van dankbaarheid door Splingaer als coördinator en Hugo Mertens als voorzitter van Rapunzel. Een duidelijk geëmotioneerde Govaerts geniet van deze zorgvuldig georganiseerde studiedag, een mooie hommage aan een man die gedurende dertig jaar vele opleidingen en vakgenoten professioneel geïnspireerd heeft. Er worden bloemen uitgedeeld en de receptie kan beginnen.

Op de treinreis wordt warm nagepraat: Bod Pa heeft een gezicht en betekenis

**Dag van de psychotherapie
'Splitsen & Verzoenen'**

Studiedag georganiseerd door de NVP
[Amsterdam, 15 december 2017]

Annemarie Gerritsen

Splitsen en verzoenen was het thema van de jaarlijkse studiedag van de Nederlandse Vereniging voor Psychotherapie (NVP). Hoewel de term splitsen een psychodynamische invalshoek deed vermoeden, was ik nieuwsgierig naar het begrip verzoenen. Ik toog dus naar Amsterdam op zoek naar de

gekregen. We nemen zijn lessen graag mee op onze professionele reis.

Jasmina Sermijn is systeemtheoretisch en collaboratief psychotherapeut, opleider en supervisor. Zij is werkzaam in psychotherapiecentrum Hestia, vzw Rapunzel en Euthopia en is als postdoc verbonden aan de Vrije Universiteit Brussel.
E-mail: sermijnj@gmail.be.

Tomas Van Reybrouck is klinisch psycholoog en systeemtherapeut, verbonden aan het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg Eclips, groepspraktijk De Luwte en de Interactie-Academie.

Literatuur

Govaerts, J.M. (2007). *Hechtingsproblemen in gezinnen – Integratie van de hechtingstheorie in het systeemtherapeutische model*. Leuven: Lannoo Campus.
Rober, P. & Rosenblatt, P.C. (2016). 'Hoe was het in het kamp?' – Oorlogsherinneringen en familiegeheimen. *Systeemtherapie* 28(2,) 90-109.
Quintana, A. (1995). *Het boek van Bod Pa*. Amsterdam: Querido.

krachtige werking van verzoening.

De organisatoren kozen voor een actueel thema omdat we op microniveau in de behandelkamer dagelijks cliënten ontmoeten die vastlopen in conflict. Maar ook op macroniveau is het actueel: op het politieke wereldtoneel nemen polarisatie en verharding in kracht toe. De centrale vraag van deze studiedag was: hoe voorkomen we dat verzoening binnen en buiten de spreekkamers terrein verliest? Er waren twee hoofdsprekers en een aanbod van workshops. Ik beperk mij in dit verslag tot de centrale sprekers en een workshop.

Morris Nitsun was de eerste spreker. Hij